

Tài sản trí tuệ được định giá, mua bán, thế chấp

20:29 10/12/2025

Chiều 10/12, tiếp tục chương trình Kỳ họp thứ 10, Quốc hội khóa XV đã biểu quyết thông qua Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Sở hữu trí tuệ, với 432/438 đại biểu tham gia biểu quyết tán thành.

Chuyển từ “bảo vệ quyền” sang “tài sản hóa, thương mại hóa” sở hữu trí tuệ

Theo Bộ trưởng Nguyễn Mạnh Hùng, tư tưởng chính của lần sửa đổi Luật Sở hữu trí tuệ này là: Sở hữu trí tuệ phải biến kết quả nghiên cứu thành tài sản để có thể giao dịch; phải trở thành tài sản của doanh nghiệp, có thể định giá, mua bán, được hạch toán vào báo cáo tài chính và sử dụng làm tài sản bảo đảm để vay vốn, góp vốn, đặc biệt đối với tài sản công nghệ mới, công nghệ số, trí tuệ nhân tạo (AI).

Đây là bước chuyển quan trọng từ tư duy chủ yếu là bảo vệ quyền sang tài sản hóa, thương mại hóa và thị trường hóa sở hữu trí tuệ, đồng bộ các luật về khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo, công nghệ số, chuyển đổi số và AI.

Quốc hội khóa XV biểu quyết thông qua Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Sở hữu trí tuệ

Sở hữu trí tuệ theo đó trở thành công cụ cạnh tranh chiến lược của doanh nghiệp và quốc gia. Một quốc gia phát triển là quốc gia mà tài sản vô hình, tài sản trí tuệ chiếm tỷ trọng rất lớn trong tổng tài sản quốc gia.

Về ghi nhận, quản lý tài sản trí tuệ trong doanh nghiệp, Luật quy định theo hướng xây dựng điều khoản khung về ghi nhận, quản lý tài sản trí tuệ trong doanh nghiệp, giao Chính phủ quy định chi tiết về hạch toán, thuyết minh, chuẩn mực định giá.

Đối với các tài sản chưa đủ điều kiện ghi nhận trên bảng cân đối kế toán, Luật quy định được theo dõi trong sổ sách riêng về tài sản trí tuệ, có thể tự định giá nhưng chỉ có giá trị nội bộ. Cách làm này nhằm thúc đẩy doanh nghiệp chủ động thống kê, quản lý đầy đủ các tài sản trí tuệ của mình.

Về cải cách thủ tục hành chính, Luật quy định chuyển đổi số toàn diện trong hoạt động đăng ký, thẩm định quyền sở hữu công nghiệp, trong đó có sáng chế. Thời gian thẩm định nội dung sáng chế được rút ngắn từ 18 tháng xuống 12 tháng và bổ sung cơ chế thẩm định nhanh trong 3 tháng, thể hiện bước cải cách mạnh mẽ.

Về sản phẩm do trí tuệ nhân tạo (AI) tạo ra, Luật khẳng định AI không phải là chủ thể quyền sở hữu trí tuệ. Trường hợp sản phẩm do AI tự động tạo ra, không có sự tham gia của con người, thì không được bảo hộ bản quyền, sáng chế như tác phẩm do con người sáng tạo.

Trường hợp con người sử dụng AI như một công cụ để tạo ra sản phẩm và có đóng góp sáng tạo đáng kể (ý tưởng, chỉ đạo, lựa chọn, chỉnh sửa kết quả của AI...), thì có thể được công nhận là tác giả, nhà sáng chế. Nếu mức độ đóng góp của con người thấp, chỉ sử dụng AI như một “đồng nghiệp” - thí dụ chỉ đưa ra yêu cầu, ngữ cảnh - thì không được coi là tác giả, nhưng vẫn có quyền sử dụng và khai thác thương mại.

Cách tiếp cận này cơ bản phù hợp với xu hướng chung của nhiều nước trên thế giới.

Về việc sử dụng thông tin để huấn luyện AI, Luật quy định: thông tin đã được công bố hợp pháp, công khai, công chúng được phép tiếp cận thì có thể được sử dụng cho mục đích huấn luyện AI (làm dữ liệu đầu vào), với điều kiện kết quả đầu ra của AI không xâm phạm quyền tác giả, quyền sở hữu trí tuệ.

Mở rộng đối tượng bảo hộ, tăng cường thực thi quyền sở hữu trí tuệ

Về mở rộng đối tượng bảo hộ, Luật bổ sung khả năng bảo hộ kiểu dáng công nghiệp đối với sản phẩm phi vật lý, nhằm thích ứng với xu thế công nghệ mới, đặc biệt là công nghệ số; đồng thời giao Chính phủ quy định chi tiết điều kiện bảo hộ đối với loại sản phẩm này.

Về nâng cao nhận thức và tăng cường thực thi, Luật nhấn mạnh yêu cầu nâng cao nhận thức xã hội và doanh nghiệp về sở hữu trí tuệ như một giải pháp căn cơ. Sở hữu trí tuệ sẽ được đưa vào giáo dục phổ thông, đại học, đồng thời tăng cường truyền thông cho doanh nghiệp, cộng đồng.

Luật bổ sung thẩm quyền cho Tòa án về sở hữu trí tuệ; bổ sung các chế tài mang tính răn đe, coi hành vi xâm phạm quyền sở hữu trí tuệ tương tự hành vi trộm cắp trong thế giới thực, phải được xử lý nghiêm minh. Chuyển thực thi lên môi trường số được xác định là một giải pháp có tính đột phá.

Hướng tới xây dựng môi trường đổi mới sáng tạo năng động, trong đó tài sản trí tuệ trở thành động lực tăng trưởng quan trọng, Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Sở hữu trí tuệ lần này được đánh giá là bước tiến toàn diện với nhiều thay đổi đáng chú ý. Luật không chỉ cập nhật các chuẩn mực quốc tế mới, tháo gỡ vướng mắc trong thực tiễn, mà còn thiết lập hành lang pháp lý nhằm thúc đẩy thương mại hóa tài sản trí tuệ - lĩnh vực ngày càng trở thành tâm điểm trong kỷ nguyên kinh tế tri thức và chuyển đổi số.

Một nội dung trọng tâm của Luật là tăng cường hỗ trợ việc tạo ra và khai thác thương mại các đối tượng quyền sở hữu trí tuệ. Trong bối cảnh tài sản trí tuệ (như sáng chế, phần mềm, dữ liệu, thiết kế, nhãn hiệu...) ngày càng chiếm tỷ trọng lớn trong giá trị doanh nghiệp, việc đặt mục tiêu biến tài sản trí tuệ thành tài sản có thể định giá, mua bán, thế chấp cho thấy tư duy mới: tài sản trí tuệ không chỉ được bảo hộ trên giấy, mà phải được đưa vào lưu thông thực sự, đóng góp cho tăng trưởng kinh tế và phát triển đất nước, nhất là trong kỷ nguyên chuyển đổi số và AI.

Luật đồng thời tập trung tháo gỡ một trong những “điểm nghẽn” lớn là thủ tục đăng ký quyền sở hữu trí tuệ còn phức tạp, thời gian xử lý kéo dài. Các quy định mới theo hướng cắt giảm thủ tục không cần thiết; rà soát, chuẩn hóa hồ sơ để người nộp đơn dễ thực hiện, hạn chế sai sót; xây dựng cơ chế tiếp nhận, xử lý trực tuyến, tiến tới số hóa toàn bộ quy trình đăng ký.

Cùng với đó, Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Sở hữu trí tuệ đã luật hóa các vấn đề mới do công nghệ mang lại như AI tạo sinh, dữ liệu lớn, blockchain, tài sản số..., cho phép tổ chức, cá nhân được sử dụng văn bản, dữ liệu về đối tượng quyền sở hữu trí tuệ đã được công bố hợp pháp, công chúng được phép tiếp cận để phục vụ mục đích nghiên cứu khoa học, thử nghiệm,

huấn luyện hệ thống AI, với điều kiện việc sử dụng không gây ảnh hưởng bất hợp lý đến quyền và lợi ích hợp pháp của tác giả, chủ sở hữu quyền sở hữu trí tuệ.

Điều này giúp Luật không bị lạc hậu trước tốc độ phát triển của công nghệ, đồng thời tạo không gian sáng tạo an toàn cho cá nhân, tổ chức.

Liên quan các điều ước, hiệp định quốc tế, Luật cũng điều chỉnh các quy định về bảo hộ, gia hạn, thực thi quyền cho phù hợp với các cam kết mà Việt Nam tham gia. Bảo đảm tuân thủ cam kết quốc tế không chỉ là yêu cầu pháp lý mà còn góp phần nâng cao vị thế Việt Nam trong chuỗi cung ứng sáng tạo toàn cầu.

Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Sở hữu trí tuệ thể hiện định hướng chính sách rõ ràng: đưa tài sản trí tuệ trở thành nguồn lực quan trọng của nền kinh tế; hỗ trợ doanh nghiệp đổi mới sáng tạo; bảo vệ tác giả, chủ sở hữu trong môi trường số; đồng thời bảo đảm thực hiện đầy đủ các cam kết quốc tế và cập nhật kịp thời xu thế mới của thế giới.

Với việc đặt trọng tâm vào thương mại hóa tài sản trí tuệ, đơn giản hóa thủ tục và đẩy mạnh ứng dụng công nghệ trong quản lý nhà nước về sở hữu trí tuệ, Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Sở hữu trí tuệ được kỳ vọng là nền tảng pháp lý quan trọng, góp phần thúc đẩy đổi mới sáng tạo, nâng cao năng lực cạnh tranh quốc gia trong giai đoạn phát triển mới.

Theo nhandan.vn